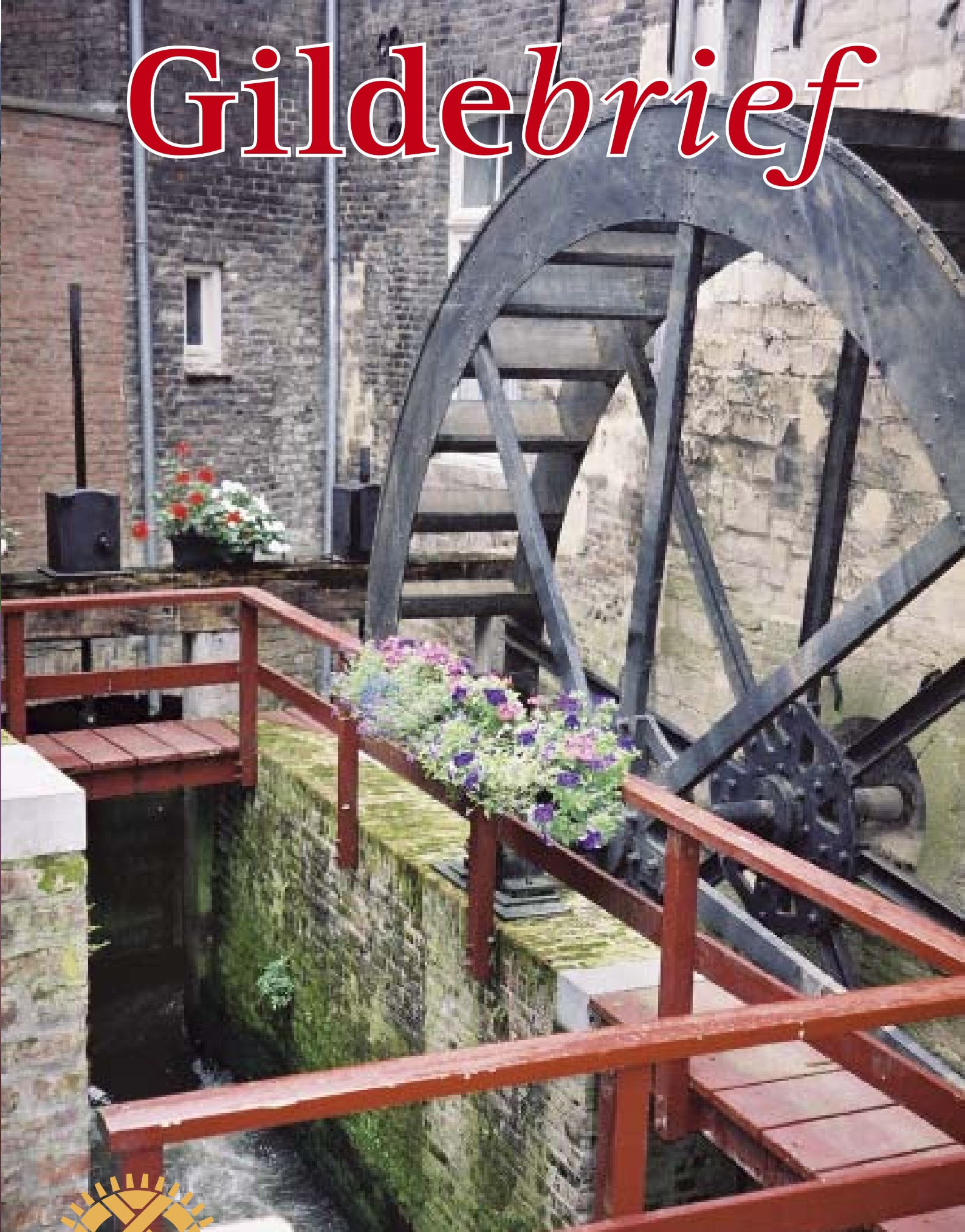

Gildebrief

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

27e jaargang no. 3 september 2008

COLOFON

Gildebrief

De Gildebrief is het verenigingsblad van het Gilde Vrijwillige Molenaars (GVM) en verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 2.200 stuks in de maanden maart, juni, september en december.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van artikelen berust bij de auteur. De redactie is, tenzij anders vermeld, verantwoordelijk voor het geheel van het blad. Het bestuur is verantwoordelijk voor zaken die duidelijk een verenigingskarakter hebben.

De redactie neemt graag kopij en suggesties voor artikelen in ontvangst en beoordeelt deze op plaatsbaarheid in haar geheel, gedeeltelijk of in gewijzigde vorm, zulks in overleg met de auteur.

Advertenties

Voor bedrijven of instellingen die gelieerd zijn aan 'de molenwereld' bestaat de mogelijkheid in de Gildebrief te adverteren. Advertentietarieven zijn verkrijgbaar bij de penningmeester.

Bestuur van het GVM

Voorzitter: T.V. (Theun) Vellinga,
Venkel 21, 8252 CH Dronten, tel. 0321 317465
voorzitter@vrijwilligemolenaars.nl
PR, Documentatiebeheer.

Vice-voorzitter: A. (Andreas) de Vos,
Helderseweg 85a, 1817 BB Alkmaar, tel. 072-5121853
afdelingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl
Regiocoördinator, contacten met afdelingen en bliksemaf-leidergroep.

Secretaris: M.J. (Joke) Klinkspoor,
Zandkreek 26, 8032 JH Zwolle, tel. 038-4545998
secretaris@vrijwilligemolenaars.nl

Penningmeester: A. (Andrien) Muijsers,
Goeman Borgesiusstraat 42, 8331 KA Steenwijk,
tel. 0521-517020
penningmeester@vrijwilligemolenaars.nl

Opleidingscoördinator: J.H.A. (Jan) Jansen,
Oldenzaalseweg 221, 7523 AC Enschede, tel. 053 4342735
opleidingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl
Coördinatie opleidingen, werkgroep opleiding watermole-naar en lesstofcommissie.

Biotoopaangelegenheden: J.G.C. (Joyce) Beneker,
Pr. Bernhardlaan 348, 2033 SC Haarlem, tel. 023 5634193
biotoop@vrijwilligemolenaars.nl

Ledenadministratie en website

Fr. (Frans) Tullemans,
Vasco da Gamastraat 4, 5665 GL Geldrop,
tel. 040-2863023
ledenadministratie@vrijwilligemolenaars.nl
webmaster@vrijwilligemolenaars.nl

Coördinator Examen en Arbo

P.J.M. (John) Houben,
Korhoenderveld 89, 5431 HC Cuyk, tel. 0485-320994

Gildeverzekeringen

Rekeningnummer G.V.M. t.b.v. Gilde verzekeringen
Postbank (giro) 3503794 t.n.v. Gilde verzekeringen te
Steenwijk

Rekeningnummer

Rekeningnummer GVM t.b.v. contributie
Postbank (giro) 2144780 ten name van Het Gilde van
Vrijwillige Molenaars te Steenwijk

Bliksemafleidercontrole

Coördinator L.J. (Leo) Tiggelman,
Livius 7, 3962 KD Wijk bij Duurstede, tel. 06-22004848, b.g.g.
0343-575684
bliksemafleidercontrole@vrijwilligemolenaars.nl

Gilde verzendingen

H.P.A. (Hub) van Erve,
Hoefense Kanaaldijk 9, 5018 EA Tilburg, tel. 013-5362100
verzendingen@vrijwilligemolenaars.nl

Steunpunt Molenbiotoop

De Hollandsche Molen (emailadres DHM@molens.nl),
Zeeburgerdijk 139, 1095 AA Amsterdam, tel. 020-6238703,
fax 020-6383319

Abonnement niet-leden

Niet leden van het gilde kunnen zich abonneren op de
Gildebrief door donateur van het Gilde te worden voor het
minimale bedrag van 15 Euro.

Biotoop

4

Rondom molens

6

Effe naar Geffe

12

Zelfkruiging

16

In dit nummer:

De Kam	3
Biotoop molen Maasbracht	4
Rondom Molens 2	6
Effe naar Geffe	12
Excursie Gildebestuur	14
Zelfkruiging	16
Werkgroep herziening molenaarsopleiding	20
Verenigingsnieuws en regiob berichten	21
B. van de Voort	22

Foto voorzijde. De Bisschopsmolen aan de Jeker midden in Maastricht. Foto H.P. van Est.

Redactie Gildebrief

Samenstelling

H.P. (Huub) van Est, (eind)redacteur
Zenegroen 302, 8935 KP Leeuwarden
058 2890704, redactie@vrijwilligemolenaars.nl
H.B. (Hein) Steinz
Jan Jansen, bestuur GVM
A. (Alice) de Wit, schrijft en regisseert Rondom Molens

Vormgeving en druk

Drukkerij de Bunschoter, 033-2997999

Kopij en mededelingen

Kopij voor het **decembernummer** van 2008 moet in
het bezit zijn van de redactie **voor 15 no-
vember 2008**. Voor een latere aanlevering dient
men te overleggen met de redactie.
Teksten (al dan niet met foto's) kunnen worden
aangeleverd per email. Bij voorkeur in Word op
emailadres redactie@vrijwilligemolenaars.nl.
Overzicht van stukken, zo goed mogelijk in volg-
orde aangegeven. Neem voor het meezenden van
foto's even contact op met de eindredacteur.

Molenaars

Hoe belangrijk molenaars zijn moge blijken uit dit nummer. In Maasbracht zet men zich in voor de aantasting van de biotoop. De vergelijking met De Otter in Amsterdam dringt zich op.

De Geffense gemeenschap vierde met de molenaars feest ter voorbereiding op de jaarlijkse feestweek "Effe noar Geffe" omdat de herstelde molen na anderhalf jaar weer maalde. Daarom aandacht voor het lichten van de vang en het verhaal van de molenaarsknecht over de februaristorm tijdens de watersnood van 1953 (zie pag. 23).

In Rondon Molens aandacht voor de rietdekker.

Ook kennisuitwisseling is voor molenaars van belang. Daarover gaat het artikel over zelfkruising. Door op deze manier je ervaringen te delen kunnen andere molenaars er hun voordeel mee doen, de een gaat er over nadenken of het wel zo is, de ander staat er bij stil en denkt: "Daar heb ik nog nooit aan gedacht", terwijl er ook zijn die een "O. ja, dat is mij ook wel eens overkomen" ervaring hebben. In ieder geval voldoende stof om over na te denken en... er aandacht aan te schenken.

Ervaringen en verhalen van molenaars blijven welkom. Bent u geen schrijver bel ons dan. Een oplossing vinden we zeker.

De redactie

Cultuurhistorisch erfgoed

Wie de Zaanse Schans bezoekt ziet vooral Japanners en Chinezen op het terrein. Zelf ging ik er vorig jaar heen met de trein. Een jonge Chinees vroeg mij de weg. Hij kwam uit Amsterdam. En omdat ik daar ook heen moest heb ik hem en zijn vriendin maar meegenomen vanaf het station.

Een tijdje geleden kwam ik in de krant een berichtje tegen met foto; 'Holland Village' in China. Een stellingmolen. De flats in de omgeving waren niet hoger dan het gedeelte onder de stelling. Dan denk je: hebben de Chinezen beter door wat biotoop of windvang betekent? Kort geleden had ik op het rijksarchief in Den Bosch een kort gesprek met een bezoeker. Die gaf mij een folder van een molen in Amerika. Niet de molen in Holland/Michigan uit een eerdere Gildebrief, maar een andere. Het opvallende in de folder was dat de club die zich hadden ingezet voor de molen vrijwel allen Nederlandse namen droegen.

De molen als cultureel erfgoed leeft dus in "in den vreemde" zoals in het vorige nummer de molen in Australië. Of zoals ik eerder (in nr. 1 van 2008) geschreven heb Nederlanders en andere Europeanen die lang geleden in Amerika met 26.000 watermolens de loop van een rivier hebben veranderd. Als je de vraag vertaald naar Nederlandse verhoudingen vraag je je soms af of instellingen die zeggen op te komen voor cultureel erfgoed weten waar ze het over hebben. Niet over cultureel erfgoed volgens mij. Maar vooral over een ding om naar te kijken. "Dingen die goed zijn voor eigen PR"?

Huub van Est

De Kam

Water

De zomer zit er weer op, ook de activiteiten binnen het Gilde komen weer op gang. Hoewel, in de zomer heeft het werk niet helemaal stilgelegen. Een zomerse klus is altijd de aanmelding voor de examens. Ook de herziening van de opleiding voor windmolenaar is in de zomer doorgegaan, zij het in een rustig tempo. De herziening van de exameneisen is een stevige klus. Vlak voor de zomervakantie is nog een belangrijke mijlpaal bereikt. Er is op 14 juni een opleidingsraad voor de watergedreven molens ingesteld. Afdelingsbesturen van de provincies Limburg, Brabant, Gelderland en Overijssel hebben zitting in de opleidingsraad. De opleidingsraad wordt ondersteund door een werkgroep. Nu de opleiding tot watermolenaar een aantal jaren is verzorgd, is het tijd om ook hier te kijken of er verbeteringen mogelijk zijn. Dat zal niet zo diepgravend zijn als bij de windmolenaars het geval is. Om de opleiding goed te kunnen afronden heeft de examencommissie van de Hollandsche Molen weer een aantal volwaardige examinatoren voor de watermolenaars. Ik ben blij dat er nu een overleg is met enthousiaste mensen, waar de opleiding voor watermolenaars de volle aandacht krijgt. Ik wens jullie veel succes met de werkzaamheden.

In het najaar zijn er weer twee kandidaten voor het examen van watermolenaar. Als deze twee slagen hebben we 50 geslaagde watermolenaars!

Lintjes

In de korte tijd dat ik voorzitter ben, hebben al drie molenaars een lintje gekregen voor hun inzet. En misschien heb ik er dan wel één vergeten, ik hoop dat u mij dat niet kwalijk neemt. Ook vanaf deze plaats wil ik de onderscheiden molenaars van harte gelukwensen. Het geeft aan dat de vrijwillige molenaar en de draaiende molen gewaardeerd worden. Daar mogen we best trots op zijn en ook meer naar buiten laten merken. Want molenaars zijn niet alleen eigenwijs, maar ook vaak erg bescheiden.

Theun Vellinga, voorzitter

Leonardusmolen Maasbracht wil in de wind blijven staan

Voor functionerende molens zijn twee zaken van groot belang. De windvang en de belevingswaarde. Voor de windvang wordt door De Hollandsche Molen en het Gilde van vrijwillige molenaars de norm gehanteerd zoals die is vastgelegd in de zogenaamde molenbiotoop. Met de aantasting daarvan, met een kleine teruggang van de hoeveelheid wind die gevangen kan worden daalt het functioneren met een zesvoud.

Restauratie

In 1988 werd de tot ruïne vervallen molenromp gekocht voor het symbolische bedrag van één gulden met als doel de molen te gaan restaureren. Dankzij ontzettend veel inspanningen door het Stichtingsbestuur, vrijwilligers en plaatselijke ondernemers en met behulp van veel overheids- en gemeenschapsgeld is deze restauratie in 12 jaar tijd gerealiseerd. In 2000 was de beltgraanmolen weer maalvaardig en in volle glorie hersteld. De molen werd opgenomen in het register van beschermde rijksmonumenten en kreeg de naam Leonardusmolen, de naam van de laatste moleneigenaar, Leo Faems. De molen is gelegen in de kern van het dorp

Maasbracht aan de Molenweg en herinnert aan de agrarische jaren toen de boeren nog met paard en wagen hun vruchten naar de molen brachten om te laten malen. De molenaarswoning was in die tijd de enige bebouwing in de directe nabijheid van de molen. De molen genoot van een onbelemmerde windvang.

In de loop van de tijd nam ook in Maasbracht de verstening toe maar er ontstonden gelukkig geen belemmeringen voor de molen. De tuin, behorende bij de woning van de molenaar en grenzend aan het molenterrein, gaf jarenlang een schitterend vrij aanzicht op de molen.

Aktie voor windvang

Om dit unieke aanzicht op en de uitstraling van de molen maar ook de zo belangrijke windvang voor de toekomst te waarborgen, heeft het stichtingsbestuur sinds 2002 meerdere gesprekken gevoerd op ambtelijk niveau en haar zorg daarover kenbaar gemaakt. Steeds opnieuw stelde de verantwoordelijke wethouder (RO) ons gerust en verzekerde dat deze unieke locatie niet door woningbouw beschadigd noch bedreigd zal worden. Op verzoek van Molenstichting Maasbracht werd in 2004 een molenbeschermingszone opgenomen in het vigerende bestemmingsplan en was het stichtingsbestuur in de veronderstelling dat alle gevaren geweken

waren. Maar wat bleek! In augustus 2006 werd het herziene bestemmingsplan goedgekeurd. Maar het was diezelfde wethouder die verzuimd had het bestemmingsplan aan te passen om daarmee zijn belofte gestand te doen zodat er geen bouwvergunning op dit perceel zou kunnen worden afgegeven!

Medio 2007 werden de oude molenaarswoning met tuin als bouwkaavel verkocht werden en bleek dat er op dit perceel wel gebouwd mag worden. De koper heeft daar dan ook de meerwaarde voor betaald. In september 2007 heeft het college haar medewerking verleend aan de bouw van een woning op deze locatie, gelegen op een afstand van 15 meter pal voor de molen!

Onbegrip bij de Molenstichting

Het verweer kwam snel op gang. In een brief aan het college en de raadsleden heeft het stichtingsbestuur haar onbegrip en ongenoegen kenbaar gemaakt en gewezen op toezeggingen en gevoerde correspondentie daaromtrent. Molenstichting Limburg heeft in een persoonlijk gesprek met de wethouder en diens ambtenaar uitleg gegeven over de toepassing van de molenbiotoop binnen de molenbeschermingszone.

De wethouder was echter niet te overtuigen en bleef vasthouden aan zijn eigen uitleg en doet dat nog steeds. De Rijksdienst (RACM) is schriftelijk op de hoogte gesteld. De Vereniging De Hollandsche Molen werd geïnformeerd en Rolf Steenbergen van DHM stond ons met raad en daad bij. In hun brief van 3 december 2007 zijn essentiële zaken de biotoop betreffende duidelijk uitgelegd en is gewezen op de consequenties bij het niet of onzorgvuldig naleven van deze biotooprichtlijnen.

Commissievergadering

In een commissievergadering van de gemeenteraad van 4 december 2007 is door het stichtingsbestuur ingesproken. Het door de stichting samengesteld rapport "de Molenbiotoop en de Leonardusmolen", onderbouwd met brieven van de eerder genoemde instellingen, rapporten en tekeningen is daarbij overhandigd aan het college en raadsleden. Er zijn vervolgens meerdere informatieve gesprekken gevoerd met de politieke partijen om uitleg te geven over de molenbiotoop. Kortom, er is veel tijd en energie gestoken om uiteindelijk het recht te doen gelden! Gezien de complexiteit van deze zaak, tegenstrijdigheden en onduidelijkheden heeft de

raad nog geen besluit genomen. De raad heeft het college verzocht heeft een onafhankelijk onderzoek te laten uitvoeren naar planschade. Een dreigende schadeclaim van de nieuwe eigenaar wanneer hij niet zou mogen bouwen zou immers het gevolg kunnen zijn.

Spandoek en onderzoek

Om het protest van de Molenstichting Maasbracht meer kracht bij te zetten en zichtbaar uit te dragen is een spandoek tegen de molenrump bevestigd met de tekst "ik wil in de wind blijven staan". Daarnaast loopt er een handtekeningactie onder de bevolking van Maasbracht die zich merkbaar roert en tegen dit ongehoorde bouwplan is maar het prachtig uitzicht op de molen wil behouden! Ruim 2.000 sympathisanten hebben hier intussen voor getekend.

Voor een wetenschappelijke onderbouwing van de biotoopformules is het stichtingsbestuur onlangs te rade gegaan bij de TU Delft. Het gaat hierbij met name om wetenschappelijk aan te tonen dat in geval van woningbouw pal voor de molen, de windvang met meer dan 5% verslechterd wordt wat een vermogensverlies van 30% betekent! Ook dit wetenschappelijk document zal worden toegevoegd aan de bewijslast dat de molen ernstige schade zal worden toegebracht wanneer de molenbiotoop niet volgens de geldende richtlijnen wordt gerespecteerd. Een schadeclaim onzerzijds ligt dan voor de hand.

Slot

Hoe het uiteindelijk allemaal zal aflopen is nog onbekend. Politiek is niet altijd duidelijk? De biotoop is dat wel, schept vertrouwen en biedt helderheid. Wat ook duidelijk is dat ons kostbaar beschermd rijksmonument nimmer de dupe mag worden van foutieve politieke beslissingen! Dat is waartegen het stichtingsbestuur zich verzet en blijft opkomen voor het verworven behoud van dit cultureel erfstuk, onze Leonardusmolen in Maasbracht.

Hub Frencken,
secretaris Molenstichting Maasbracht

Mocht u willen reageren:
Molenstichting Maasbracht
Tegelveldstraat 24
6051 EL Maasbracht.
Tel. 0475 - 462174

Bescherming niet geregeld

Op het symposium van het RACM over Molens in het Nederlandse cultuurlandschap werd uit de zaal de vraag gesteld dat in de Monumentenwet wel regels voorkomen ter bescherming van andere elementen in ons landschap zoals bijvoorbeeld Landschapsparken maar niet voor molens. De molenbeschermingszone wordt daarmee overgelaten aan bescherming door bestemmingsplan en/of streekplan met beperkte werkingsduur en vrijstellingsmogelijkheden van de Wet Op De Ruimtelijke Ordening. Dus aan de politiek. Die zelfs zover gaat dat men de molenbiotoop mag aantasten met hoogbouw en tegelijkertijd zich verzet tegen verplaatsing van een molen omdat het een monument is. (Zie Gildebrief 2 van juni 2007 over De Otter in Amsterdam.)

Voor politici is een molen blijkbaar alleen maar een ding om naar te kijken en geen levend cultuurhistorisch werktuig van culturele waarde waarvoor Nederland in de hele wereld bekend is.

HVE

De rietdekker, Arjan Visser:

‘Die vrijheid. De elementen trotseren!’

Is rietdeken een uitstervend beroep? Wie beoefent dit ambacht in onze omgeving? Nederland telt zo'n 350 rietdekbedrijven, waarvan er 280 zijn aangesloten bij de Vakfederatie Rietdekkers. Op internet stuitte ik op uitgebreide informatie over dit oude ambacht dat nog volop beoefend wordt, van gegevens over de vakopleiding tot diverse toepassingsmogelijkheden. Ik ga mijn licht opsteken bij Arjan Visser, die samen met zijn broer Henri al 25 jaar actief is in deze branche. Ik spreek hem in zijn huis in Nieuwveen, een dorpje in het Groene Hart, want een gesprek op het dak zie ik niet zitten. Zelfs voor deze actieve rietdekker is een interview geven en ondertussen rietdeken een moeilijke opgave.

Tekst: Alice de Wit

Fotografie: Margreet van Beusekom

Met dank aan Arjan en Henri Visser

Van oom op neef

Arjan heet ons van harte welkom in zijn huis. Hij geeft toe dat de meeste mensen niet weten dat er op grote schaal riet wordt gedekt. Terwijl er bij elkaar ruim duizend man op 't dak werken. 'Als ambacht is het een heel gebeuren. Riet op je dak is heel erg 'in' geraakt begin jaren 90. Mensen hadden er geld voor over, daarbij speelde de economische groei ook een rol.'

Vaak gaan dit soort beroepen over van vader op zoon, hoe is dat met jullie gegaan?

In het geval van Arjan was er een ander familielid, die de liefde voor het rietdekvak heeft overgebracht. Dit was de broer van zijn vader, een rietdekker uit Woerdense Verlaat.

'Daar komen we vandaan. Mijn broer Henri is er eerst ingerold. Hij ging vanaf z'n twaalfde jaar in de schoolvakanties naar die oom om te helpen.' Henri vond het vak zo leuk, dat hij na zijn schoolperiode bij een andere rietdekker is gaan werken. Zijn oom die op een gegeven moment in de zeventig was, vroeg hem om bij

hem te komen werken en hem op te volgen. Dat heeft Henri dan ook gedaan, maar door de leeftijd van zijn oom zat hij vaak alleen op het dak. Dat was het moment waarop Arjan in de rietdekwereld terecht is gekomen. Henri

*'Riet op het dak raakte
begin jaren '90 erg in
omdat de mensen er geld
voor over hadden'*

vroeg aan hem om te komen helpen. Arjan heeft het vak in eerste instantie in de praktijk van zijn broer geleerd.

De gebroeders Visser

Om zelfstandig te kunnen werken hebben Arjan en Henri het vakdiploma rietdekken

gehaald en in 1983 startten ze hun eigen rietdekbijndrijf De gebroeders Visser. 'Daar heb ik nooit spijt van gehad!' In eerste instantie konden ze voor de klanten van hun oom aan de gang. Het werk bestond toen vooral uit het dekken van daken van woningen en boerderijen. In die begintijd kwam Jan Opdam, een rietdekker uit Oud Ade langs. Hij zocht handige jongens om rietdekwerk van molens over te nemen. Hij moest stoppen met werken vanwege zijn gezondheid. Het rietdekken van molens was zijn specialiteit. De broers wilden het wel proberen en zo konden ze aan de gang bij de molens van de Rijnlandse molenstichting. 'Opdam kwam vaak kijken en we hebben heel wat van hem opgestoken. Hij had veertig jaar ervaring met molens.' Het was een goede beslissing geweest om het molenwerk over te nemen. Er kwamen er steeds meer bij in hun klantenbestand. Behalve de molens rond Leiden kregen ze werk aan de molens van Aarlanderveen, Kinderdijk, Alblasserwaard enzovoort. 'We zijn nu al zo'n 25 jaar gespecialiseerd in molenwerk. Van de tien rietdekkers zijn er negen die zo'n molen maar niks vinden. Te hoog en te steil.' In het begin bestond het molenwerk vooral uit het repareren van het rietdek, vooral nadat er een storm gewoed had. De gaten woeien dan in het riet. Repareren bestond uit het losmaken van oude bindingen om die vervolgens weer op te stoppen met nieuw riet. Het kleurverschil met het oude riet is snel verdwenen.

Verskil tussen molen en dak

De vorm van de molen is nogal afwijkend ten opzichte van een dak. Een molenromp is heel steil, zodat je vertikaal naast de romp staat te werken. Daarvoor moet een speciale steiger gebouwd worden. Vroeger was die van hout, maar tegenwoordig werken ze met een metaalen steiger, die ze omhoog kunnen draaien om op de juiste hoogte te kunnen werken. Bij het werken op een dak wordt er gebruik gemaakt

De snelste manier om het riet ter plaatse te krijgen

Graaflandse molen, Groot-Amers met links de viswinkel

Er wordt prachtig boven de deur en de ramen gedekt

van klimstoelen. Een ander verschil is de werkwijze. Het riet kun je niet neerleggen, zoals op een gewoon dak. 'Het is veel zwaarder werk. Het riet moet vreselijk vastgebonden worden, anders komt het naar beneden of het waait eraf'. De gebroeders Visser gebruiken riet van het Naardermeer om molenrompen mee te dekken. Dat is kaarsrecht lang riet. Dat komt omdat het Naardermeer omgeven is door bos waardoor er weinig wind is dat het riet laat buigen. Je zet het neer tegen de

romp en je hoeft er eigenlijk weinig meer aan te doen. Het kan zo vastgebonden worden met ijzerdraad. Bij deze stengels van 1.50 à 2.00 meter lengte gebeurt dit zo'n vijf keer boven elkaar. Je begint beneden met dekken. De stengels komen potdekselgewijs over elkaar heen te liggen. Daarna klopt je het op maat, zodat er één geheel ontstaat. De kap van de molen is helemaal een verhaal apart, dat is het moeilijkste onderdeel van een molen. 'Dat is een halve voetbal, alles loopt

bol'. Om deze vorm te kunnen maken heb je dunner en korter riet nodig. Hiervoor wordt riet uit de Nieuwkoopse plassen gebruikt. Het riet wordt met touw op de latten genaaid. 'Dat is eigenlijk het grootste verschil tussen een molen en een dak; het vastnaaien met steekjes van het riet op de kap'.

Schroefdak

Nog een verschil tussen molen en dak is de ondergrond. Bij molens wordt op rietlatten gewerkt, maar bij daken werkt men tegenwoordig op brandwerende platen. Het riet wordt op de platen geschroefd. Dit is een goede methode om brandveiligheid te bevorderen. Er kan vanuit het gebouw geen zuurstof meer bij het brandende riet komen, waardoor het minder brandgevaarlijk is. Voor de veiligheid van de bewoners en de hoogte van de brandverzekering van het huis is dit een gunstige ontwikkeling. Dit geldt vooral ook in nieuwbouwwijken met huizen met rieten daken die dicht bij elkaar staan.

Levensduur van rietdek

Een pakket riet is circa 30 cm dik. Een rieten dak kan zo'n 25 à 40 jaar meegaan. De levensduur hangt af van een aantal factoren. Eén daarvan is de steilte van het oppervlak. Hoe vlakker het oppervlak hoe korter de levensduur. Dat komt omdat het water na een regenbui dieper in het riet kan dringen dan bij

Arjan in actie

een horizontaler vlak. Bij een steile molenromp loopt het water er zo vanaf. Deze is dan ook weer snel droog gewaaid. De locatie is ook van belang, want een huis met een rieten dak dat tussen de bomen staat en waar weinig zonlicht bij kan komen heeft sneller last van mosvorming dan een woning die vrij staat met zon en wind. Bij een molen zie je dat het rietdek van de kap korter meegaat, omdat de bovenkant vrij vlak loopt. Toch gaat het nog lang goed. 'Bij de Vrouwgeestmolen in Alphen aan den Rijn heb ik de kap in 1982 vernieuwd en hij ziet er nog goed uit.'

*'Een pakket riet is circa
30 cm dik en kan zo'n
25 à 40 jaar meegaan'*

In aanschaf maakt het weinig uit welk riet je bestelt. Of het nu korte of lange stelen heeft van stoppel tot pluim, de prijs per bos blijft hetzelfde. Alleen heb je meer kort riet nodig voor een oppervlak. In die zin is het riet van de kap duurder dan die van de romp.

Ontwikkeling in het werk

Halverwege de jaren 80 kwam er een moment dat er bij de Rijnlandse molenstichting iets fundamenteel veranderde. De molens waren in slechte staat en men noemde het de 'wrakkenstichting'. Dit veranderde toen er een nieuwe voorzitter opstond, Loek Dijkman, die er voor gezorgd heeft dat er schepen met geld binnen liepen. Behalve de molenaars waren de gebroeders Visser daar heel blij mee. Meer en meer moesten er hele molenrompen en kappen van nieuw riet voorzien worden. Het arbeidsloon was duurder dan het materiaal. Nu heeft de stichting het best onderhouden molenpark van allemaal.

'Zo zijn we steeds meer in de molens verzeild geraakt'. Het werk nam steeds maar toe, zodat ze wel wat extra handen konden gebruiken. Familieleden bleken uitkomst te bieden. Eind jaren 80 kwam hun zwager meewerken en half jaren 90 versterkte een neef de ploeg. Die neef is er toch weer mee gestopt. Arjan kan het zich wel voorstellen, dat mensen afhaken. 'Wij hebben er een soort tik van. In de zomer kan het prachtig weer zijn, maar je werkt het hele jaar rond ook in de winter'. Wat is dat dan, wat je zo trekt in dit werk?

'Die vrijheid en we zijn gek op de elementen van het weer. Dat trekt. Werken bij een weerswaarschuwing terwijl iedereen binnen zit. De elementen trotseren. We zaten een keer bij Bergambacht. Het was winter en er stond een oostenwind bij -5 °. Nou dan smaakt je bakkie veel lekkerder.' Arjan zou het leuk vinden om met een molen te kunnen draaien, maar heeft daar nu geen tijd voor. Misschien later.

Bij die molens horen molenaars, met die mensen hebben ze al zoveel meegemaakt! Maar dat dat ook andersom het geval kan

doei en vertrekken weer!. De jeugd van nu heeft een hele andere mentaliteit dan die van vroeger. Ach, het riet moet in je bloed zitten. Toen kwamen onze buitenlandse vrienden, de Polen. Die zijn anders. Elke morgen geven ze je een hand, dat is hun gewoonte! Arjan vertelt dat hij nooit zonder werknemers hoeft te zitten, want als je er één kent, dan ken je het hele dorp. Ze zorgen zo voor een vervanger. Op dit moment hebben ze vier Polen in dienst.

Hoe is de samenwerking met je broer gegaan al die jaren? 'We zitten al 28 jaar samen op

Het rietdek loopt bij zo'n wipmolen steil omhoog

zijn, blijkt uit een anekdote bij Kinderdijk. Bij het rietdekken maken ze nogal eens gebruik van de wieken om daar een steigertje vanaf te bouwen. Het gebeurt regelmatig dat ze de molen moeten kruien, maar aangezien niet elke molen even licht draait gebruiken ze voor dit werk een sjofeltje. Op een gegeven moment bleef het gas van de sjofel hangen en draaide de kap van de molen in een ommezien rond. Tot zijn grote verbazing zag één van de molenaars van Kinderdijk dit gebeuren en stapte op zijn fiets om polshoogte te gaan nemen.

't Moet in je bloed zitten

Om het werk aan te kunnen hebben de gebroeders verschillende schoolverlaters gehad, die allemaal afhaakten. 'In de zomer vinden ze 't nog wel leuk, maar in oktober zeggen ze

het dak. Als je 't goed bekijkt gaat het buitengewoon goed! lacht hij. 'We hoeven elkaars niks meer te vertellen, allemaal telepathie.' De taakverdeling verloopt vlekkeloos. Hun karakters lijken totaal niet op elkaar, maar ze hebben samen een passie: het rietdekken. 'Wij doen dingen die een ander niet zou doen.' Is het ook niet een beetje waaghalzerij? 'Nou, 't zit er soms een beetje tegenaan. Het is een uitdaging. Vooral een hele molen in één keer van nieuw riet voorzien, dat gebeurt niet zo vaak. Dat hebben we pas bij de molen van Hank gedaan.' Arjan blijft het leuk vinden. 'Als je dan weer zo'n kappie klaar hebt, wat er mooi strak uit ziet dan geeft dat een goed gevoel. Er gaat niks boven molens.'

Over werk in de toekomst hoeven de gebroeders Visser niet in te zitten. Er is namelijk aan

Rietdekkers druk in actie

de molens van Zuid Holland een megabedrag aan subsidie toegekend door het Rijk. Ze hebben er wel een luxeprobleem door gekregen, want in het vastgestelde termijn kunnen ze niet alle opdrachten klaar hebben. Er wordt een periode van 2½ jaar gesteld, maar we hebben wel 5 jaar nodig om alle molens te dekken, die geld hebben gekregen voor hun

achterstallige rietdek. Dit is niet fijn omdat je al snel geneigd bent om te veel werk aan te nemen. Je wordt onder druk gezet en hebt de neiging om te gaan jagen. Je wordt als je niet uitkijkt slaaf van de klant. Maar ze zullen hier in de komende jaren ongetwijfeld hun weg in vinden.

'Je moet maf zijn van die dingen, je zelf

durven te bezeren. Een ander doet 't niet zo gauw. Wij zijn vrijbuiters. Als ik dan op een kap van een molen zit in de polder met een prachtig uitzicht, en ook andere molens zie staan, dan denk ik: ik zou niks anders willen doen. Van huis uit ben ik een echte polderjongen,' besluit Arjan.

Boerderij in Oud Ade, de gebroeders Visser overleggen op het dak

Gereedschap van de rietdekkers. Rechts zie je de gemetselde schoorsteen

De Molenvriend, nummer 63

Het blad is een kwartaaluitgave van de Molenvereeniging in het land van Cuijk en Noord Limburg. Jaarlijks houdt de vereniging een excursie in de omgeving. Dit jaar ging de excursie naar de Molen in Milheeze, de mengvoederfabriek van Fransen-Gerrits in de Rips en vervolgens naar de watermolen en windmolen in de Oploo. De molenaar van deze laatste molens liet de deelnemers aan de excursie meegenieten van het speltproject in de vorm van een speltbier van de plaatselijke schutterij. Dat was het verslag van de excursie. Het blad bevat echter meer interessante bijdragen. Over de Bovenste Plasmolen die weer draait. En de Plasmolen (benedenste Plasmolen die is verdwenen) die al een stuwrecht had onder Karel V in 1545. Ook aan het 200 jarig bestaan van Molen Bergzicht in Gassel wordt aandacht besteed in verband met een jubileum.

De regionale molendag wordt door de molenaars verslagen. En dan volgt een uit het Duits vertaald molensprookje en de pagina Molen-

Uitgave van de vereniging
 Molenvrienden Land van Cuijk

bladen van vrijwilligers zijn meestal niet toereikend. Misschien kan de pagina met molenbezoek in de regio worden opgenomen op de website van de vrijwillige molenaars.

HPvE

poëzie. Ook de molenbiotoop van de molen de Korenbloem in Oploo word de maat gemeten. In Aan De Licht wordt aandacht besteed aan het verhaal van een molenaar en hoe hij vrijwillig molenaar werd. Het bezoek van enkele molenaars aan Toscane en de daar "ontdekte" molen blijft niet onbesproken en maakt nieuwsgierig. Dan volgen de berichten over molens in de regio. Een heel aardig bericht is dat de de Molenaars van De Martinus in Beugen in België een beeldje op de kop hebben kunnen tikken van Sint Victor van Marseille, de patroonheilige van de molenaars. De verhalen artikelen en mededelingen zijn rijkelijk geïllustreerd met foto's. Zodanig dat je het jammer vindt om de kleuren niet te zien. Maar als bekend. Financiën van zeer goede

Marc Crins Molenzeilen

Hou streekseigenschappen in ere!

- ◆ Nieuwe molenzeilen, diverse mogelijkheden
- ◆ Reparaties van uw oude zeilen
- ◆ Lui-matten
- ◆ Bil kussens (in zeildoek)
- ◆ Aanverwante artikelen

Vraag vrijblijvend een offerte aan!

Paardebloemstraat 28
 5953 GV Reuver
 tel.: (077) 474 80 33
 fax: (077) 474 80 34

gsm: (06) 20 94 98 05
www.molenzeylen.com

De wedergeboorte van molen Zeldenrust in Geffen

Er was feest in Geffen op 9 augustus 2008. De vang van de in januari 2007 omgewaaide De Zeldenrust werd gelicht door Tiny van der Doelen de laatste molenaarsknecht op de molen en burgemeester Peter Boelens van Maasdonk. Als beloofd hebben de molenaars en de andere partijen woord gehouden. Voor Effe noar Geffe, de plaatselijke feestweek, in september 2008 moest de molen weer malen verzekerden ze me vorig jaar. Dat is gelukt en is de verdienste van het enthousiasme van molenaars en van de Geffense gemeenschap.

Effe noar Geffe

Is een begrip in de plaats van Ruud van Nistelrooij en in de regio. In het krantje dat ieder jaar wordt uitgegeven ter gelegenheid van de feestweek stond vorig jaar te lezen dat de molen dat jaar niet zou draaien. Tot grote teleurstelling van de molenaars. Het verhaal daarover verscheen in een eerdere Gildebrief. Daar viel tevens te lezen dat voor Effe noar Geffe in 2008 de molen weer zouden malen. "De bruidsparen willen immers hun trouwkiekjes bij de molen laten schieten, "want daar vermoeden ze de wind in de zeilen te krijgen". En

de molenaars hebben woord gehouden mede dank zij de steun van gemeente en molenmaker Harry Beijck jr uit Afferden (L). Maar in de eerste plaats door het enthousiasme van de molenaars en de inwoners van Geffen die trots zijn op "hun" molen. Niet alleen werd de vang gelicht. Er werd op zijn Brabants tevens een feest van gemaakt ter inleiding van de feestweek van begin september. Met openluchtmiss, roggemaaien en een molenspel.

Luxe

Zo kan men de bezetting van De Zeldenrust met zes vrijwillige molenaars noemen. De oudste is zilveren molenaar Ton van den Boom. Vrijwillig molenaar sinds 1982 evenals zilveren Hemmie Berendsen uit hetzelfde jaar. In 1984 kwam Rien van Wanrooij (ook al bijna zilver) er bij. Tussen 2000 en 2004 kwamen Leny Romme, Frans van de Water en Gerard Gerrits de gelederen versterken. En niet te vergeten Tiny van der Doelen. Niet meer actief maar wel de laatste molenaarknecht op de molen (zie pag. 23) op de achtergrond. Deze assisteerde vakkundig de burgemeester met het lichten van de vang. De wiken waren versierd en molen draaiden zachtjes op de borden. Dat vakmanschap meesterschap is bleek onmiddellijk. De journalist van het Brabants Dagblad die onder aan de draaiende wiken binnen de veiligheidszone een mooi plaatje wilde schieten werd door een van de mole-

naars onmiddellijk uit die zone weg gehaald.

Geschiedenis

Burgemeester Boelens herinnerde in zijn toespraak aan de geschiedenis van de Molen. De molen kende in de afgelopen eeuwen weinig rust. Conditie en standplaatsen waren wisselend door ontwikkelingen van spoorwegen en rijkswegen en kwam in 1975 dankzij ingrijpen van de gemeente op de huidige plek terecht. Pas enkele eeuwen na 1641 werd het "onze Geffense molen". Dank zij molenbouwer Harry Beijck sr uit Afferden kreeg de molen zijn plaats in de gemeenschap van Geffen. Bij de storm van 18 januari 2007 brak de eiken asboom. Aangetast in de kern wat van buitenaf niet was te zien. Gemeente, molenaars en Harry Beijck jr staken de koppen bij elkaar en besloten dat de molen voor Effe noar Geffe 2008 weer moest malen." Dankzij de volhoudendheid, de zorg en gedrevenheid van onze molenaars en Rien van Wanrooij, die geen dag voorbij liet gaan om te kijken hoe het met restauratie stond, in het bijzonder kunnen we vandaag de molen weer in gebruik nemen". Hij sloot af met de opmerking die hij een paar dagen daarvoor hoorde van uw redacteur verwijzend naar de olympische spelen. De molenaars "verdienen een gouden medaille".

Zilveren molenaars

Het was een raar jaar meldde Ton van de Boom

die namens de molenaars het woord voerde. Hemmie en ik vierden ons vijftienvingjarig molenaarsschap bij een omgewaaide molen. Hij citeerde uit het logboek van de molen. En bedankte de bezoekers die ook regelmatig de omgewaaide molen bezochten en de werkers niet alleen met hand en spandiensten ondersteunden, maar ook met traktaties. Hij vroeg om een applaus voor zijn collega molenaars die zich zo maximaal hebben ingezet en kreeg dat. Omdat ze de moed er in hielden. Onder andere voor zijn collega's Frans van de Water en Rien van Wanrooij. Twee dragende krachten voor de restauratie. Rien kon het niet laten. Hij legde de restauratie vast op foto en video en sloeg geen dag van de restauratie over met het regelen van kleine zaken. Voor ondergetekende verdienen ze inderdaad een gouden medaille.

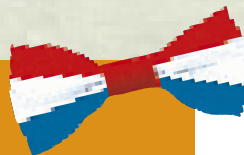
Huub van Est

Mijn dank gaat uit naar de molenaars die mij met teksten en foto's (Rien) hebben ondersteund met het schrijven van dit verhaal. Ook Diny van Wanrooij verdient mijn dank. Zij schrijft over de molen en de geschiedenis, zoals in de laatste "Effe noar Geffe" van 2008. Het is me niet gelukt van al de molenaars op de trap een foto te maken. Ze waren te druk met alle bezoekers tekst uitleg te geven. Misschien komt die er nog.

Lintje voor Rien van Wanrooij

Bij de in gebruikneming van de gerestaureerde molen Zeldenrust in Geffen was er aan het eind nog een verrassing. Molenaar Rien van Wanrooij werd door de binnenkort vertrekkende burgemeester Peter Boelens onderscheiden met de Orde van Oranje Nassau wegens zijn verdiensten voor de Geffense parochie Maria Magdalena en zijn niet aflatende inzet als vrijwillig molenaar voor de molen en met name voor de restauratie van De Zeldenrust.

De inzet van een vrijwilliger, Rien van Wanrooy, gaf voldoende aanleiding om hem voor te dragen om geridderd te worden. En het heeft hare Majesteit behaagd. De weinige woorden die de 'ridder' sprak om zijn dank uit te brengen getuigden van het besef dat deze waardering niet alleen voor hem waren. Ook daarmee getuigde hij van zijn ridder zijn, in molenaarstermen van zijn zaak meester zijn. Of hij daarna meer handen heeft geschud dan de keren dat hij de vangtouwven heeft vast gehouden is niet bekend. Maar het waren wel heel veel handdrukken. (HvE)

Bestuursbezoek aan afdeling Noord-Holland

In het kader van een jaarlijks bezoek aan een afdeling vond in februari 2008 het bezoek plaats aan de afdeling Noord-Holland. Het is de gelegenheid om op informele wijze en wat kleinere kring van gedachten te kunnen wissel over het Gilde en andere zaken. Het bezoek had eigenlijk plaats zullen vinden in 2007. Door omstandigheden werd het later.

Opleiding

Op vrijdag 15 februari was een gezamenlijke vergadering bij de Museummolen te Schermerhorn. Het afdelingsbestuur kan deze locatie tevens gebruiken voor de theorieavonden, inclusief de faciliteiten die daar beschikbaar zijn.

Er is over algemene dingen gesproken, maar hoofdonderwerp was wel de toelichting op de opleiding binnen de afdeling door voorzitter Ton Maas. De afgelopen jaren heeft het bestuur van de afdeling Noord-Holland hard gewerkt om de opleidingsstructuur een nieuwe impuls te geven. Reden hiervoor waren o.a. diverse ervaringen en constate-

ringen met betrekking tot hoe de opleiding binnen Noord-Holland in zijn werk ging en het feit dat een aantal mentoren (zeg maar instructeurs, maar dan net even anders dan gebruikelijk) wilden gaan stoppen. Ook de resultaten van toelatingsexamens en examens gaven aanleiding de structuur van de opleiding binnen de afdeling Noord-Holland aan een kritische blik te onderwerpen en waar noodzakelijk verbeteringen aan te brengen. Hierbij is ook gekeken naar de ontwikkeling van de windmolen opleiding door de Werkgroep Herziening Opleidingen, zodat hier aansluiting blijft bestaan in voorbereiding op de toekomstige situatie.

Al met al ziet het hele opleidingsgebeuren

in de afdeling Noord-Holland er nu weer prima uit, de afdeling heeft zijn zaken goed voor elkaar. Voldoende gastgevende molenaars, mentoren, theorie instructeurs voor de theorieavonden, verbeterde begeleiding van de leerlingen en een mooie locatie voor de theorieavonden. Het afdelingsbestuur heeft er veel tijd en energie in gestoken om de opleiding in de afdeling weer goed gestalte te geven. Het zal ongetwijfeld zijn vruchten gaan afwerpen. Na afloop van de vergadering werd nog even afgestemd over de excursie naar diverse molens de volgende dag.

Molenbezoeken

Het eerste bezoek betrof pelmolen Het Prinsenhof te Westzaan. Niet vanwege de

opleidingsactiviteiten aldaar, maar juist vanwege de restauratie die daar in volle gang is. Bart Nieuwenhuis is daar de molenmaker die dit project heeft aangenomen en dat op bijzondere wijze uitvoert. Niet in de laatste plaats als gevolg van de locatie van de molen, die alleen via het water bereikbaar is. Bijzonder om te zien hoe met een hijsmast aan de verticale roe en een lier op de stelling alle takelwerkzaamheden uitgevoerd worden. Een moderne hijskraan kan er immers niet komen. Bij de restauratie wordt goed gekeken naar de molen zelf, de bouwhistorie onderzocht en zaken vervangen of hersteld met passende materialen en op historische gegevens gebaseerd. Zoals een middelbalk die straks een fraaie bocht krijgt, gebaseerd op oude foto's en tekeningen. Doel van de bocht is de spruit ruimte geven onder de as, wat met name in de tijd van de houten assen van belang

door een bestaande maar tussen de boshouten verstopte barst. Gevlucht en as lagen inmiddels naast de molen in afwachting van de nieuwe as. De molen wordt straks voorzien van Oud-Hollands tuig, de fokken komen er niet meer op. Zo slecht is de biotoop ook weer niet. In De Hoop is de lunch genuttigd, een ruime keuze heerlijke belegde broodjes. Na de lunch namen we afscheid van Ger. Hopelijk is het herstel van de molen spoedig afgerond.

Korenmolen De Hoop

Ons laatste bezoek betrof wederom een korenmolen De Hoop, ook met een recent vervangen as wegens asbreuk. Dit maal echter stellingmolen De Hoop te Wervershoof, waar de nieuwe as inmiddels alweer ruim een half jaar zijn rondjes maakt. Na het beëindigen van het maalbedrijf enige jaren geleden

en rond de molen probeert de stichting die band te handhaven en versterken, en met succes.

Einde excursie

Na het bedanken en afscheid nemen van de vrijwilligers op De Hoop te Wervershoof was het ook tijd geworden afscheid te nemen van de begeleidende leden van het afdelingsbestuur. Ons bezoek aan de afdeling Noord-Holland was hier immers tot een einde gekomen. Dank aan het afdelingsbestuur Noord-Holland voor de ontvangst en organisatie en dank aan de molenaars (en molenmaker) van de diverse molens voor hun gastvrijheid en de gezelligheid.

Namens het bestuur, Andreas de Vos

was. Al snel werd het tijd voor het volgende bezoekadres.

De Noorder en De Hoop

Molen de Noorder M te St. Maartensvlotbrug. Hier is Hans Veenstra de molenaar, als opvolger van C. Vis na zijn overlijden in juni 2007. Tevens is Hans een van de mentoren en gastmolenaar. Er waren dan ook 3 leerlingen aanwezig. Nadat er met iedereen was gesproken en koffie was genuttigd namen we weer afscheid vanwege het vertrek naar De Hoop te Wieringerwaard, waar molenaar Ger Plugge ons al stond op te wachten. Deze molen is ook beschikbaar als lesmolen, bemand door 3 gastmolenaars, maar sinds de storm van 18 januari 2007 vleugellam. In die storm is de as kapot getordeerd en gebroken, veroorzaakt

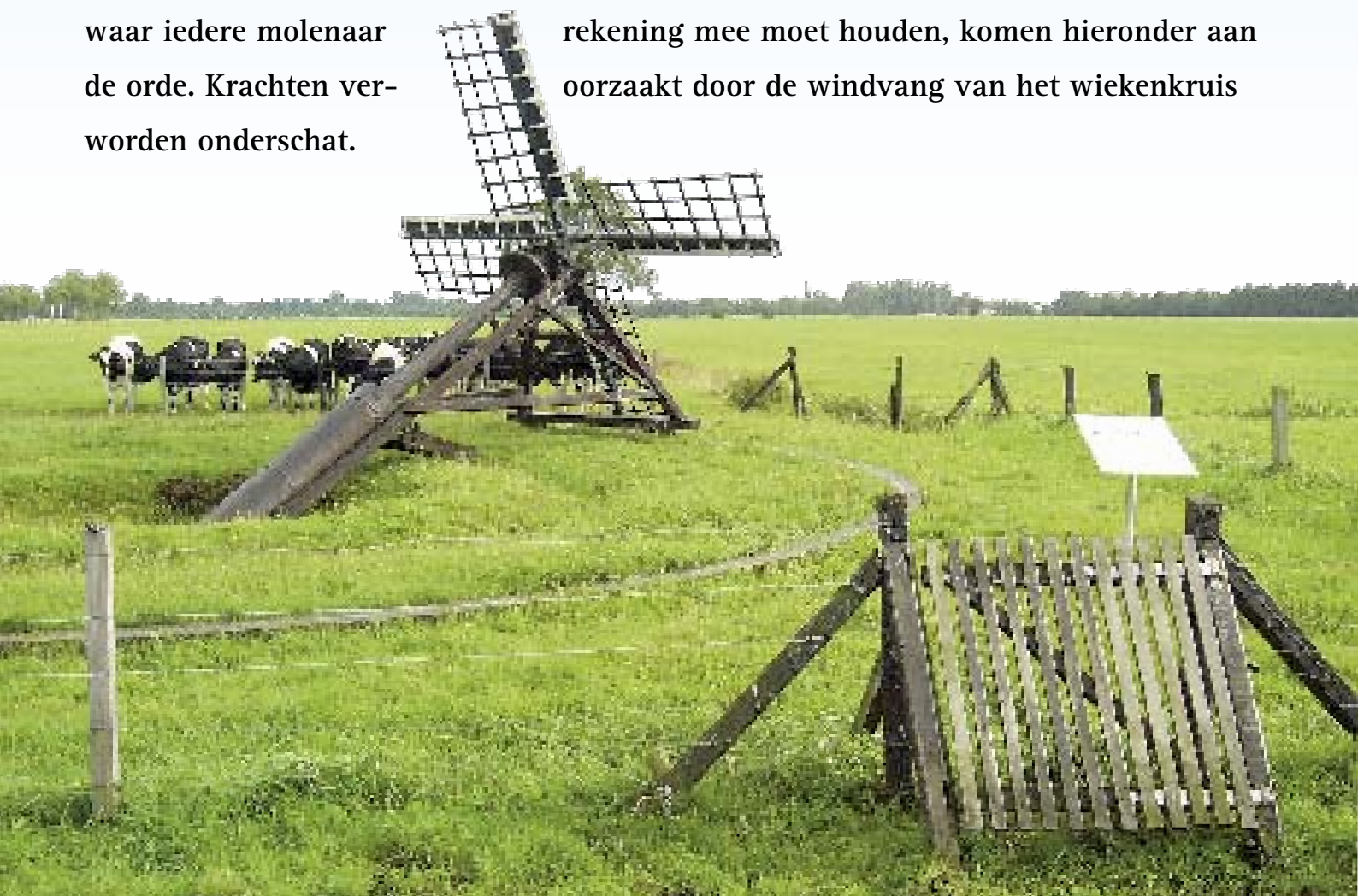
wordt de molen nu door vrijwilligers gerund en beheerd door een stichting. De voormalige graanschuur is omgebouwd tot ontvangstruimte en de molen is een trouwlocatie. Er is een flinke groep vrijwilligers, waaronder gidsen die vanuit de stichting een eigen opleiding krijgen, en een aantal molenaars in opleiding. John van de Swaluw is een van de inmiddels gediplomeerde molenaars in de ploeg waar ook A. Peereboom deel van uitmaakt. De stichting streeft ernaar de molen een aantal dagen per week geopend en draaiend te hebben. Dat kan alleen met een voldoende grote groep vrijwilligers, zowel molenaars, gidsen als "winkelpersoneel" voor de molenwinkel. De molen is een geliefd monument in Wervershoof, die door een zeer groot deel van de inwoners een warm hart toegedragen wordt. Door alle activiteiten in

Toelichting bij de foto's (gemaakt door Andreas de Vos):

1. De gebroken as van de molen te Wervershoof
2. Molenaar A. Peereboom in het luik op kapzolder geeft uitleg
3. De lunch in de hut was prima verzorgd
4. Molenaar Ger Plugge, Frans Tullemans en Ranko Veuger
5. De Hoop staat er maar kaal bij in afwachting van de nieuwe as
6. Een van de leerlingen oefent het zwichten naar een halve
7. Pelmolens Het Prinsenhof te Westzaan, met de hijsgiek aan de roede

Zelfkruiging

Er zijn molens die zich zelf op de wind zetten door middel van een windroos, dit wordt zelfkruiging genoemd. Met zelfkruiging kan echter ook nog wat anders worden bedoeld. Op een kap werken namelijk diverse krachten die de kap (onbedoeld) de een of andere richting willen laten opgaan. De voornaamste drie van deze krachten, waar iedere molenaar rekening mee moet houden, komen hieronder aan de orde. Krachten veroorzaakt door de windvang van het wiekenkruis worden onderschat.

1. Krachten en kruien op het gaande werk

Doordat de kammen van het bovenwiel zich afzetten tegen de kammen van de bonkeelaar of de staven van het bovenschijf, wil de bovenas de kap ruimend om drukken volgens het principe actie = reactie. Voorbeeld: duw met een kracht van 100 Newton tegen een

kar, dan gaan je schoenen ook deze kracht op de ondergrond uitoefenen. Als de ondergrond glad is en je weg glijdt dan lukt het ook niet meer om die kracht op de kar uit te oefenen. Aangezien een molen vaker ruimend om dan krimpnd om moet worden gekruid, komt deze kracht de molenaar meestal van pas. Soms is deze kracht zo sterk dat men alleen

het bezetketting wat hoeft te laten slippen rond de kruisklamp om de kap om te doen gaan. Vaak moet men met de andere hand echter het kruirad of de kruilier wat laten meehelpen. Kruien op deze manier noemt men "kruien op het gaande werk". Op zich is dit niet helemaal zonder risico en bij harde wind doet men er vaak beter aan

*Tussen 1936 en 1939 deed de Prinsenvlietcommissie onderzoek op De Prinsenvliet in Rotterdam Hilligersberg naar het vermogen van deze molen om tot verbeteringen te komen. L.M. Molendijk (Leen) heeft de molen in twee aquarellen vastgelegd. De Prinsenvliet met molenaarswoning dateert uit 1942 en is afgedrukt in het boek *Verdwenen en bestaande windmolens van Rotterdam* uit 1943 van de hand van J. Verheul Dzn. Het andere aquarel van rond 1950 is te vinden op de voorzijde van het boekje *32 Nederlandse molens in het landschap met 32 aquarellen* van de hand van Leen Molendijk.*

om de molen eerst stil te zetten voor deze los te maken. Vroeger stond de productie echter voorop en waren er veel molenaars die een molen nooit stil zetten om te kruien. Het was afhankelijk van de mate van gevoeligheid van de molen voor deze kracht.

Invloed op deze kracht

Deze kracht is dus groter naarmate de bonelaar of het bovenschijf groter is en naarmate de kap van de molen kleiner is en de molen meer werk verzet. Een binnenkruier heeft in verhouding tot de vlucht vaak een wijde kap en zal minder van deze kracht merken dan een slanke stenen molen. Voorbeeld daarvan zijn de Eersteling in Hoofddorp of de Distilleerketel in Rotterdam, waar de kap in verhouding tot de vlucht erg klein is. Bij een kap met Engels kruierwerk merkt men het eerder dan wanneer men een voeghoutenkruierwerk of een neutenkruierwerk heeft.

Toch heb ik wel eens een molen met neutenkruierwerk uit zich zelf zien kruien, nadat ik het bezetketting wat slapper deed hangen. Wanneer de molen voor de prins draait zal er amper sprake zijn van een kracht op het kruierwerk omdat er dan geen kamdruk is en bij als molentypen als paltrok en standermolen is hier helemaal geen sprake van. Bij die molens kruit het gehele gaande werk mee. Dat is te vergelijken met een schip waarbij je tegen de mast duwt. Het schip zal hierdoor niet vooruit gaan, dat lukt pas wanneer je op de kant gaat

staan. Bij deze molens kan men dus niet op het gaande werk kruien en hoeft men ook geen rekening te houden met deze krachten. Een bovenwiel draait met de wijzers van de klok mee en zal de kamkracht de kap ruimend om doen gaan. Dit is altijd gemakkelijk voor te stellen door een molenmodel in gedachte te nemen. Wanneer je de spil blokkeert en aan de roeden gaat draaien dan wordt de kap ruimend om getrokken doordat het ovenwiel rond het bovenschijf gaat draaien. In werkelijkheid wordt de spil natuurlijk niet geblokkeerd, maar deze neemt wel kracht af en wordt zodoende een beetje tegengehouden. Hoe meer de spil wordt tegengehouden des te groter de kracht op het kruierwerk. Als de molen licht kruit zal de kap normaal ruimend om gaan bij het losmaken van de bezetketting.

Kruien op waterkracht!

Een tijd geleden kwam ik er achter dat een molen helemaal niet hoeft te malen om toch op het gaande werk te kunnen kruien. Ik zou gaan malen op de Hiemertermolen, een spinnekop met een vrij lange stalen vijzel in een gemetselde kom. Om de lekspleet van de vijzel zo klein mogelijk te maken had men specie in de bak gegooit en de vijzel zo zijn eigen bak laten maken, zodat deze een muntstuk omhoog kon malen. Normaal hoefde de wachtdeur van de molen zelden dienst te doen omdat de voorwaterloop meestal droog stond. Toen ik wilde gaan malen stond de boezem

echter zo hoog dat er water terug liep. Omdat de vijzel minder lekte dan de wachtdeur stond deze met alle gangen vol met water. De vijzel wilde daardoor achteruit draaien, maar omdat deze in het werk stond kon dat niet. Toen ik echter de roekettingen en de bezetketting had losgemaakt, ging de molen uit zich zelf kruien, hierbij aangedreven door de vijzel. Ook hier weer ruimend om.

Ik heb nu een molen waar de vijzel helaas nogal een grote lekspleet heeft doordat de vijzelkom een zeeg heeft. Anders had ik misschien wel een klep in de wachtdeur gemaakt om de molen voortaan op waterkracht te kunnen kruien. Uiteraard werkt dit alleen maar ruimend om, maar wanneer de molen een heel eind om moet, maakt dat niet zoveel uit. (Is dit al eens eerder bedacht?). Het is slechts een grappige gedachte, maar zolang er meer water wordt ingelaten dan de vijzel lekt, moet dit wel werken.

2. Krachten door vangen

Als men voor de prins draait en de staart niet al te strak vast staat, dan zal het velen wel eens overkomen zijn dat de kap tijdens het vangen krimpand om gaat. Dit komt doordat de bovenas een stapeling heeft en dus niet waterpas ligt. Stel dat de wieken als een helikopter op de kap zouden zitten en men zou dan ineens vangen, dan kan iedereen zich voorstellen dat op dat moment de kap mee wil draaien met het wiekenkruis. In dat

geval staat de bovenas verticaal en is het effect maximaal. Wanneer de bovenas zuiver horizontaal zou liggen dan is het effect nul, maar meestal heeft de as een helling van zo'n 12 graden en blijft er toch nog wat van dit effect merkbaar.

Ik heb eens een moleneigenaar zien vangen die zijn molen helemaal niet vast had staan; de staart ging wel twee meter om. Als de molen volgens het boekje vast staat hoeft men met deze kracht nauwelijks rekening te houden. Interessant is waar het vandaan komt.

3. Krachten door windvang ofwel "windwijzerkracht"

Er zijn nog meer krachten die een kap ruimend of krimpens om kunnen laten gaan en deze krachten kunnen nog wel eens groter worden dan de vorige krachten. Hieraan zou ook in de opleiding aandacht moeten worden besteed.

Ik kwam daarachter toen ik bij een molen het bovenlager van de spil uit moest nemen. Daarvoor moest de spil boven uit het werk en dus scheef worden gezet. Om dat mogelijk te maken had men in kapzolder een luikje gemaakt. Maar omdat dat luikje maar aan

één kant zit moest de molen in dit geval wel achterstevoren worden gekruid.

De molen stond op de wind, zodat hij eigenlijk met de kont in de wind moest worden gezet teneinde de spil uit het werk te kunnen halen. Hoewel de betreffende molen een neutenkruierwerk had, ging het kruien buitengewoon licht. Ik dacht nog: "Zeker de laatste keer goed gesmeerd".

Molen als windwijzer

Toen de klus klaar was wilde ik deze afgelegen molen niet zo met de kont in de wind laten staan en ging weer aan het kruien. Tot mijn verbazing ging het kruien nu veel zwaarder. Ik bedacht toen dat een molen eigenlijk net een windwijzer is; het gevlucht (dat nogal wat windvang heeft) zit aan één kant, waardoor een molen eigenlijk altijd met zijn kont in de wind wil gaan staan. Hoe harder het waait des te groter deze krachten zijn. De kracht is maximaal als de molen ongeveer dwars op de wind staat. En minimaal precies op de wind of met de kont in de wind. Het was mij al eerder opgevallen. Want als je begint met kruien als de molen met de kont in de wind staat, dan gaat het eerste en laatste stukje altijd het lichtst. De richting van draaien ligt dan ook niet vast, want staat de molen bij een westenwind op het noorden, dan wil de kap ruimend om en staat hij op het zuiden, dan wil de kap krimpens om. Deze "windwijzerkracht" werkt op alle molens, dus ook op een paltrok, standerdmolen of tjasker.

Boktjasker

Vooral een boktjasker heeft er veel last van omdat het gevlucht zo'n end uit het draaipunt zit. Daar kwam de bedienaar van de boktjasker van Wijckel, jaren geleden, ook achter. Omdat de wind wat ging ruimen wilde hij de tjasker een stukje kruien. Op het moment dat hij de molen los maakte kwam het geheel met een noodgang aangereden. Voordat hij werd overreden kon hij nog net op de bok springen. Later is deze molen verongelukt in een storm door hetzelfde effect. De molen stond vast en bijna op de wind, maar door de grote krachten werden de planken, waar de molen aan vast zat en over heen kruide, van de palen getrokken en ging de molen met zo'n gang achterstevoren dat hij nog honderd meter verder in het land, al rollend, terecht kwam. Uiteraard aan gruzelementen.

Engels kruierwerk

Ook heb ik eens meegemaakt dat ik een

Molen met zelfkruisysteem op de kap

Kruivloer

Houtzaagmolen De Rat in IJlst

Ijzeren rollen

molen met engels kruiwerk op de wind moest zetten. Er stond echter een harde wind en toen de molen bijna op de wind stond en ik het kruietetting liet vieren, ging de molen net zo hard weer achteruit. Er moest nog een derde ketting aan te pas komen om de kap vast te zetten tijdens het afrollen van het kruietetting. Dit soort kruiwerken vind ik dan ook helemaal niks; als je niet uitkijkt staat je molen zo achterstevoren.

Eigen molen

Mijn eigen molen heeft gewoon rollenkruiwerk met gietijzeren rollen. Op zich gaat dat ook vrij licht, maar omdat de overring wat ovaal is bestaat er toch veel wrijving tegen de kuip. Als ik de zijanten van de rolring en de overring net heb gesmeerd dan kun je de molen ook vaak zonder kruiad omduwen. In die situatie moet je ook altijd bedacht zijn op het windwijzer effect, want bij harde wind gaat de kap dan soms zomaar tegen de kracht van het gaande werk in.

Hiermee komt ook een extra nadeel aan het licht van niet goed op de wind staan. Bij harde wind gaan vooral gestroomlijnde molens vaak te hard en moet men ze uit de wind zetten. Dezelfde harde wind krijgt dan ook vat op het wiekenkruis en wil de kap dan nog verder uit de wind zetten. Hoe verder uit de wind des te groter deze krachten zullen zijn. De bezetketting en kruietetting en de kruipalen moeten dan goed in orde zijn. Ook de hals van de bovenas en de halssteen moeten zodanig zijn verzekerd dat deze zijdelingse krachten geen kwaad kunnen.

Dit laatste is natuurlijk werk voor de molenmaker, maar het is goed te bedenken dat er ook molenmakers zijn die niet zelf met molens draaien en van al het bovenstaande niet veel benul hebben.

Storm

Tot slot nog een praktijkgeval betreffende

de "windwijzerkracht". Aan molen Victor, te Wanswerd moest door de molenmaker eens wat aan het gevlucht opgeknapt worden. Om het werken wat aangenamer te maken hadden de molenmakers de onderste wiek in de luwte van het achtkant gezet, met de kont in de wind dus. De volgende dag, toen de molenmakers er niet waren, stak er een hevige storm op. Op een gegeven moment ging het riet, achter op de kap, omhoog staan en begon de molen te kruien. Vanaf de vlakbij staande boerderij werd dit waargenomen en de boer belde daarop de molenaar op (altijd verstandig je telefoonnummer bij de burens achter te laten).

De molenaar was zo verstandig om hulp-troepen mee te nemen. Op zich is het wel gevaarlijk om roeden in een storm los te maken, want wat als ze gaan draaien? Hier

werd dit risico genomen en met z'n drieën hebben ze de molen op de wind weten te krijgen. Dit kostte evenwel een bovenmenselijke inspanning, omdat de molen steeds weer terug wilde. Alle drie waren ze dan ook helemaal kapot.

Onder die omstandigheden is het vaak ook maar beter om de molen te laten staan, vooral als je maar alleen bent. In een vliegende storm is het windwijzereffect zo groot dat een molen vrijwel niet op de wind te zetten is. Als de molen boven goed is geborgd en je bent met meer man, dan is het risico kleiner en kan men het overwegen. Nog beter is natuurlijk om het niet zo ver te laten komen en de molen al voor de storm goed te zetten.

Jan Hofstra

Molenconsulent in Zuid-Holland

Paaltjasker

Werkgroep herziening molenaarsopleiding

"De opleiding voor molenaars wordt kinderlijk eenvoudig". Tot deze simpele uitspraak heb ik me laten verleiden, na leerlingen van een basisschool door de molen rondgeleid te hebben en een jochie uit de groep nog niet alles duidelijk was. Je vraagt je dan af "Hoe kom je daar bij?". Het jochie was in de kap, op de steenzolder, op de meelzolder en op de belt geweest, had uitleg gekregen over de wijze van werken, zelfs nog met een oud handmolentje rogge gemalen en toch had hij nog een klemmende vraag.

Kinderlijke eenvoud

Uiteraard was ik heel benieuwd. De onbevangenheid van het jochie alleen al, lag in de eenvoud van de vraag: "Waar is de molenaar?"

Hij had alles gezien, behalve een molenaar.

Al vragende kon je uit zijn antwoorden opmaken dat in zijn beleving het iemand moest zijn die er anders uitzag, iets anders aan had en de molen liet draaien. Deze kinderlijke eenvoud maakte duidelijk dat de basis van het molenaarsschap gelegen is in de basiskennis en basiservaring met een molen.

In de gesprekken die de afvaardiging van de Werkgroep Opleiding heeft gevoerd met de examinatoren

is gezocht naar wat de molenaar beslist zou moeten kunnen en kennen. We waren het er over eens dat iemand, die de opleiding met een examen wil afsluiten, moet kunnen beoordelen of hij de molen, gezien de staat waarin deze verkeert, verantwoord kan bedienen en laten draaien.

En als dat verantwoord kan moet hij kunnen aantonen hoe hij dat doet en of de veiligheid is gewaarborgd. Ook moet hij in staat zijn om de molen verantwoord onbeheerd achter te laten. Meer niet.

Minimale kennis naar maximaal inzicht

Al discussiërend constateerden we dat in de huidige opleiding de kennis met betrekking tot "De taak en de daarmee samenhangende verantwoordelijkheid" vooral inhoudelijk een overdreven vorm heeft aangenomen. Aan die vorm moest dus worden gewerkt. Onnodige zaken dienen te worden geschrapt. In die zin kan de huidige vorm van de opleiding worden gestript tot 'de basis'. Die basis is op hoofdlijnen verbeeld in SITUATIE DRIE (zie vorig nummer).

Tot de basiskennis rekenen we niet alleen de algemene theoretische kennis, waarbij het gaat om molenbeheer, verantwoordelijkheden, cultuurhistorische achtergrond en maatschappelijke context, maar ook de veiligheid, het weer, het onderhoud. De praktische kennis gaat over het gaande [de meest voorkomende vang- en wieksyste-

men, aandrijving] en staande werk (de bouw, constructies en de meest voorkomende kruiwerken) van de 5 belangrijkste (meest voorkomende) molenhoofdgroepen met hun functie. De kennis wordt beperkt tot de minimale kennis die noodzakelijk is om de molenaar in staat te stellen elke molen uit de molenhoofdgroepen te kunnen bedienen en de algehele veiligheid te kunnen garanderen. De kennis van andere molens wordt dus sterk afgeslankt. Wel wordt van je verwacht dat je die goed kent.

Kennis de baas zijn

Om welke kennis draait het dan? Van wezenlijk belang is de functionele kennis. Kennis in het teken van praktisch handelen met welke molen uit de hoofdgroepen dan ook. We gaan daarbij uit van kennis die noodzakelijk is om de molenaar in staat te stellen de bouw, de constructies van de van de belangrijkste (de meest voorkomende) molentypen goed aan een dagelijkse inspectie te kunnen onderwerpen. Je mag er van uitgaan dat tegenwoordig op elke molen een inspectierapport aanwezig is. Na dit doorgenomen te hebben weet je al waar de zwakke punten zitten. Aan de molenaar om te beslissen of je er voor wilt gaan. Jij weet immers wat van belang is bij het vervullen van je taak die je op je neemt als je op een molen, welke dan ook gaat draaien. En.... een baas deelt de lakens uit.

*Namens de werkgroep opleidingen
Jan Jansen, coördinator opleidingen*

De rubriek vermeld activiteiten en berichten van de vereniging en in de afdelingen en regio. Houdt bij het melden van activiteiten rekening met de verschijningsdata's. Het is niet zinvol activiteiten te vermelden die al hebben die al hebben plaats gehad.

Groningen

Pellen op de Ceres in Spijk op zaterdag 4 oktober

Een unieke kans voor de molenaars die eens willen pellen op een molen, maar de afstand naar Groningen te ver vinden. Wij hebben als afdelingsbestuur een ieder de mogelijkheid te bieden om bij de molen de Goliath te overnachten in een van de gastverblijven (slaapwagens) van de ruige route.

U wordt ontvangen op vrijdag 3 oktober tussen 18.00 uur en 20.00 uur met een snert maaltijd, die wordt verzorgd door Ida Wierenga. Na die tijd is er gelegenheid om eens rond te kijken in het polderlandschap met de grote windturbines en natuurlijk de haven.

Zaterdagochtend krijgt u een ontbijt en kunt u afreizen naar Spijk, waar u bij de molen wordt verwacht om 9.00 uur. De kosten voor de overnachting met maaltijd en ontbijt zijn € 25,00 p.p.

Het schema van de peldag is in drie delen gesplitst. Ontvangst met koffie/ thee en een introductie PowerPoint presentatie over het pellen en de pelstenen, daarna gaan we de hele pelinrichting bekijken. Na de lunch die u wordt aangeboden door het afdelingsbestuur gaan we pellen, blik slaan en we beantwoorden de gestelde vragen. Om ongeveer 15.30 reiken we de certificaten van deelname uit en sluiten daarmee de dag af. De kosten van de peldag bedragen slechts € 6,00 p.p. inclusief lesbrief pellen.

Wij hopen op een goede maalwind en voldoende belangstelling. Voor een goed verloop van deze dag kunnen maximaal negen personen deelnemen. Wie zich het eerst definitief opgeeft is van een plaats verzekerd.

Opgeven zo spoedig mogelijk bij

Het Groninger Molenhuis

e-mail: geertsema@museumhuisgroningen.nl tel.050-3121694

of bij Sietse Pot, e-mail: s.pot@bhpholding.nl tel. 06-51405620

Bij opgave graag naam met geboorte datum vermelden i.v.m. het certificaat.

Zuid Holland

Rijnlandse Molendag

Voor de elfde keer organiseren de molenaars van de Rijnlandse Molienstichting op Zondag 26 Oktober 2008 de Rijnlandse molendag. Het is de bedoeling dat er op deze dag een groot aantal van de 43 molens van de stichting bij voldoende wind zullen draaien en open gesteld zijn voor collegamolenaars van 10.00 uur tot 17.00 uur.

Onder voorbehoud stelt de molenbouw firma Verbij net als vorig jaar zijn terrein en werkplaats open voor een bezoek, waar je onder andere de Kalkmolen en de Meerburgmolen kunt bezichtigen en de gigantische kap van de Murphy molen met windroos die naar San Francisco gaat. Informeer even van te voren bij mij als je hem wil bezoeken of het doorgaat, tel: 071 5012567.

Tevens is er ook de mogelijkheid om de Lakermolen en De Kokmolen te bezoeken die op een eiland in de Kagerplassen staan. Voor vervoer

contact opnemen met Kees de Haas, tel: 06 53903846.

Dit is een extra draaidag, speciaal voor molenaars, want de molens draaien bij voldoende wind al iedere eerste zaterdag van de maand.

Molens die dit jaar meedoen zijn:

Alle molens in Alkemade-Jacobsouwde-Warmond

verder doen de volgende molens mee:

Noordwijk - de Hoogewegse molen

Voorhout - Hoop doet leven

Leiderdorp - Achthovense molen en Doeshof molen

Koudekerk a/d Rijn - Hondsdijkse molen en Lagewaardse

Hazerswoude/Rijndijk - Groenedijksemolen

Oegstgeest - 't Poeltje

Lisse - Lisserpoelmolen

Leiden - Stevenshofjesmolen

Wassenaar - Zuidwijksemolen

Noord Holland

Klap van de molenwiek

Begin juli overleed in Amsterdam een 75-jarige vrijwillige molenaar door een klap van de molenwiek van de molen van Sloten in Amsterdam. Samen met collega's begeleidde hij een bedrijfsuitje. Een van de activiteiten was het zogenaamde wiekdraaien waarbij iemand aan de wiek wordt vastgezet en een paar rondjes meedraait. Volgens de aanwezigen stapte hij te laat aan de kant voor de draaiende wiek, werd over de reling van stelling gesmeten en kwam vier meter lager op de grond terecht.

Limburg

Houthuizer molen

In Lottum dat bekend is om zijn rozen is men druk in de weer om de in november 1944 gesneuvelde beltmolen uit 1818 weer op te bouwen. Langs de Maas sneuvelden in die periode meerdere molens omdat er van beide zijden op werd geschoten. Stichting De Houthuizer Molen werkt in dit project samen met Stichting het Limburgs Landschap en is in april 2008 begonnen met de wederopbouw. Een van de acties om geld voor herstel binnen te krijgen vond plaats was een actiedag in augustus tijdens het jaarlijkse Rozenfestival. Tijdens de opbouw kan men elke zaterdag van 1300 uur tot 1500 uur een bezoek brengen aan het bezoekerscentrum bij de molen.

Hygiëncode voor molenaars

Per 1 januari 2009 treedt deze code in werking. Deze code is opgesteld door het Produktschap Akkerbouw in samenwerking met het Gilde van Vrijwillige Molenaars en het Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde. De code is opgesteld ter uitvoering van een Europese verordening inzake voedselveiligheid. De code is tegen een geringe vergoeding verkrijgbaar bij het Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde.

MOLENSTENEN

Molensteenfabriek Van Vugt levert u naar keuze massieve maalstenen of stenen met een zachte uitslag. Ze worden vakkundig afgewerkt, prima gescherpt en goed onder de rij gebracht.

Wij kunnen u ook van dienst zijn met:

- ✓ nieuwe Duitse blauwe stenen;
- ✓ kunst- en sierstenen;
- ✓ het scherpen van molenstenen;
- ✓ deskundige informatie.

Bel voor inlichtingen vrijblijvend met:

H.J.A van Vugt
Molensteenfabriek
Zomereik 10
5682 HH Best (NL)
Tel/Fax: (+31) (0) 499-395454

Zeilmakerij van Neerven bv

MOLENZEILEN IN
WK77 BRUIN OF WIT,
MARLON BOLUS ROOD

Driek van Erpstraat 1
5341 AK OSS
Tel. 0412-624028
Fax. 0412-627973

DEGELIJKHEID EN
GEGARANDEERD DE
BESTE KWALITEIT !!

Zonne-energie

"Draait de molen nu echt op de wind?"

Het is al de zevende keer in twee weken. Meestal wordt deze vraag gesteld in het Duits of gebrekkig Engels, maar ook in het Nederlands kom je hem nog wel eens tegen.

Op een molen met daaromheen verscheidene toeristische voorzieningen komt er van alles binnen en de mensen die meer dan één, maar minder dan drie minuten blijven stellen vragen die je voorstellingsvermogen ver te boven gaan.

Na twee weken ben ik er echter de lol van in gaan zien en met een tandpastaglimlach die de serveersters van het naastgelegen restaurant niet zouden misstaan, antwoord ik: "Welnee, natuurlijk draait de molen niet op wind. Vroeger wel, maar omdat dit vandaag de dag lang niet meer rendabel is, draaien wij op zonne-energie."

Nog voordat de toerist een verbaasd gezicht op kan zetten, ga ik verder. "Op die donkerbruine zeilen zitten zonnecellen die een stroompje opwekken. Die stroom wordt via de metalen wieken naar de kap geleid waar hij wordt opgeslagen in een accu. Als de accu vol is, of de zon schijnt erg fel, kunnen we de maalstenen met een elektromotor aandrijven. Als u in een malende molen bent zult u ook horen dat dat een stuk meer herrie maakt".

Een schaduw trekt over de molen en de gang is eruit. Een dreigende wolk komt over en omdat er onweer voorspeld is, leg ik de molen aan de bliksemafleider, je weet nooit.

"U ziet, die donkere wolk komt voor de zon en de molen begint meteen langzamer te draaien. Ik leg de bliksemafleider aan de wiek, want als er bliksem inslaat, kunnen de zonnecellen of de accu kapot gaan." De bezoeker knikt alsof het allemaal volkomen logisch is en we gaan weer naar binnen alwaar ik de werking van de maalstenen uitleg.

Als de zon weer tevoorschijn komt gaat de bliksemafleider van de roe en de vang los. Niet veel later draait de molen weer zijn rondjes. Na dit sluitende bewijs van mijn zonne-energie verhaal worden er een paar foto's gemaakt en wordt ik hartelijk bedankt. "Heel verhelderend. Ik heb me altijd al afgevraagd hoe het nou werkte, maar nu is het duidelijk". Een paar munten rinkelen in de fooienpot en ik kijk mijn bezoeker na met een grijns waarvoor de serveersters van het naastgelegen restaurant per direct hun ontslag zouden krijgen.

Uitgaven van het gilde van vrijwillige molenaars

ten behoeve van de opleiding tot vrijwillig molenaar

HET ENTREEPAKKET

De basiscursus – op enkele hoofdstukken na gereed. Alle overige lesstof wordt in de loop van de tijd nieuw vervaardigd en uitgegeven en zal in de loop van de tijd worden toegezonden. De leden in opleiding dienen dit pakket bij aanmelding aan te schaffen (niet inbegrepen bij de contributie). De prijs bedraagt € 42,50.

UITGAVEN TER VERBREIDING VAN DE KENNIS OVER MOLENS

Informatie XVI – Waarom draaien molens linksom? Waarom helt de bovenas? De tonmolen. Prijs: € 7,50 (incl. porto).

Informatie XIX – Molenaarservaringen J.B. Kaal. Prijs: € 7,50 (inclusief porto).

Informatie XXII – Bovenassen. Prijs: € 7,50 (inclusief porto).

Mappen voor de basiscursus
Prijs: € 11,00 (incl. porto).

HACCP-Rapport Hygiëncode

Te bestellen via Gilde verzendingen.

Inclusief porto € 30,00.

Exclusief porto € 25,50.

GRATIS UITGAVEN

- Informatiefolders
- Statuten en Huishoudelijk Reglement
- Bladen voor het maalboekje voor leden in opleiding en geslaagde leden
- Examenisen
- Voorbeeld voor een Modelcontract vrijwillig molenaar
- Folder betreffende Gildeverzekeringen

BESTELLEN BIJ HET GILDE

H.P.A. (Hub) van Erve

Hoevense Kanaaldijk 9

5018 EA Tilburg, tel. 013-5362100, of

verzendingen@vrijwilligmolenaars.nl

Wetenswaardige literatuur

Onderstaande literatuur is te bestellen op de erbij vermelde adressen. Vergeet niet daarbij uw naam- en adresgegevens te vermelden.

Molens. De nieuwe Stockhuyzen.

Waanders 2007, 240 blz, Prijs € 22,50.

Herziene editie. Weidemolen, torenmolen, monniksmolen, wipstellingmolen: geen molen-type of F. Stockhuyzen (1890-1976) traceerde de geschiedenis, techniek, functie, locatie etc. Een standaardwerk.

Opleiding Watermolenaar (Poldermolens)

Door: Ing. J. den Besten.

Te bestellen door overmaking van € 23,00 (incl. porto) op girorekening 139754 t.n.v. J. den Besten te Loenen aan de Vecht.

Over molens der fam. Honig

Door: P. Boorsma. Prijs € 10,00 (incl. porto).

Te bestellen bij het Gilde (zie boven).

Lesbrieven Basisonderwijs

Lesbrief Poldermolen compl. Prijs € 7,50.

Lesbrief Korenmolen compl. Prijs € 7,50.

Lesbrief Watermolen compl. Prijs € 7,50.

Deze lesbrieven zijn bedoeld voor leerlingen van de hoogste klassen van het basisonderwijs of de laagste klassen van het voortgezet onderwijs. De lesbrieven omvatten de lesbrief

zelf voor de leerlingen, een docentenhandleiding en een werkblad.

Pellen van gerst tot gort

Lesbrief voor molenaars.

Uitgave van Stichting Groninger Molens, Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen.

Prijs € 6,00 (excl. porto).

Werking van de pelmolen

Door: P.H. Havik.

Facsimile handschrift € 15,00 (incl. porto).

CD-rom met transcriptie handschrift en lijst met Zaanse en Groningse termen,

€ 5,50 (incl. porto). Boekje + CD-rom

€ 20,00 (incl. porto). Te bestellen bij het

Gilde (zie boven).

Zingende Stenen

Door: D.J. Abelskamp. Prijs: € 21,00 (incl.

porto). Dit boek is te bestellen door over-

making op Raborekening 13.53.85.210 van

G.W.M. Barendse, penningmeester van de

Cursuscommissie, te Poeldijk.

Wiekssystemen voor polder- en industrie-

molens Door: G. Pouw. Te bestellen door

overmaking van € 11,50 (incl. porto) op rek.

nr. 55.44.45.050 t.n.v. G. Pouw, Naarden o.v.v.

uw eigen naam en adresgegevens!

MEESTERMOLENAAR

Onder het toeziend oog van vrijwillig molenaar Ton van den Boom wordt door Tiny van der Doelen, geassisteerd door burgemeester Boelens, de vang gelicht van de gerestaureerde molen De Zeldenrust. Hij was de laatste molenaarsknecht op molen De Zeldenrust onder molenaar René Schuffelers tot de molen in verval raakte. In 1975 kocht de gemeente Geffen de molen voor f 1,00 en werd de molen in 1980 gerestaureerd naar de huidige plek en bemand door vrijwillig molenaars. Tiny noteerde zijn ervaringen uit 1953. Het jaar van de watersnoodramp. Op zaterdagmiddag, rond 14.30 uur, was de storm zo hevig, dat De Zeldenrust op hol sloeg. De molen stond toen op de plek waar nu het Mulderstraatje in Geffen ligt. Kees van Nistelrooij, René Schuffelers en Tiny van der Doelen waren in de molen aanwezig. René en Tiny aan het werk en Kees was daar als klant. Remmen was helaas niet meer mogelijk, want de molen bleef met een grote vaart doordraaien. René en Tiny gingen vervolgens naar beneden en naar buiten. Ze hebben geprobeerd om de molen om te kruien, zodat de romp omgedraaid wordt en de wieken uit de wind komen. Dit werd een pittige strijd! Kees stond boven in de molen en kreeg de opdracht om zoveel mogelijk zakken met koren om te schudden in de molensteen, om de molen zodoende door middel van het malen een beetje af te kunnen remmen. René en Tiny waren druk bezig om de molen te kruien en plots kregen ze hulp van een windvlaag uit een andere hoek, zodat de molen helemaal omdraaide en uit de wind kwam. Gelukkig hebben ze toen de molen veilig kunnen stellen. Rondom de molen lag het bezaaid met houten blokken die van de molen af kwamen. De molen werd vervolgens vastgelegd aan ijzeren kettingen en touw, zodat er niets meer mee gebeuren kon!

Deze tekst kwam tot stand dank zij de aantekeningen van Tiny van der Doelen. De foto's op de achterzijde van 9 augustus 2008 moge een eerbetoon voor hem zijn.

Huub van Est

Foto's: H.P. van Est, R. van Wanrooij

©2008

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische gegevens-verwerking of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Lichten vang molen Zeldenrust

